

लोक सेवा आयोग

जिल्ला न्यायाधीश पदको प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षा

मिति: २०८१/१/२७

समय: ३ घण्टा

पूँडि: १००

पत्र: प्रथम

विषय: विधिशास्त्र, संवैधानिक कानून र कानून प्रणाली

तलका प्रश्नको उत्तर छुट्टाउन्ने उत्तरप्रसिद्धिकामा लेख्नुपर्नेछ।

१. फैसला स्थिरताको सिद्धान्तका सन्दर्भमा नजिरको महत्व विवेचना गर्दै नजिर पालनाको सम्बन्धमा विश्वामर अपनाइएका विभिन्न न्यायिक प्रणालीमा भएका भन्तरी तथा त्यस्तो प्रणालीले लिएको दृष्टिकोणबाटे विश्लेषणात्मक प्रस्तुति गर्नुहोस्। $५+१०=१५$
२. शक्ति पृथक्कीकरण र शक्ति सन्तुलनको सिद्धान्तबाटे चर्चा गर्दै नेपालको संविधानले के कसरी शक्ति पृथक्कीकरण र सन्तुलन कायम गर्न खोजेको छ? दृष्टान्तसहित विवेचना गर्नुहोस्। $५+१=६$
३. नेपालमा न्यायपालिकाले २०८१ सालदेखि आफ्नो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी लागू गर्दै आइहेको सन्दर्भमा पहिलो तीनवटा कार्यान्वयन गरिएका रणनीतिक योजनाबाट न्यायपालिकाले प्राप्त गरेको उपलब्धीबाटे विवेचना गर्दै पहिले कार्यान्वयन गरिएका रणनीतिक योजनाहरूको कमी कमजीरी सम्बोधन गर्न चौथो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना कति सार्थक हुन सक्ला? चौथो रणनीतिक योजनाको विशेषता तथा उद्देश्यको कसीमा चर्चा गर्नुहोस्। $७+८=१५$
४. छुट्टै बाल अदालत गठन गरी कानून बमोजिम बालबालिका पक्ष भएका मुद्दाहरूको छिटो र प्रभावकारी निरूपण गर्न स्वयं सर्वोच्च अदालतले आदेश जारी गरिएको र बालबालिका पक्ष भएका मुद्दाहरू हेर्न दुई वा सो भन्दा बढी न्यायाधीश भएका अदालतमा छुट्टै बाल इजलासको गठन गरी मुद्दाको किनारा गरिआएको परिप्रेक्ष्यमा समेत सबै जिल्लामा छुट्टै बाल अदालतको स्थापना गर्न कति उपयुक्त देख्नुहुन्छ? चर्चा गर्नुहोस्। बाल अदालत स्थापनापछि विद्यमान बाल इजलासभन्दा फरक र प्रभावकारी तरीकाले न्याय सम्पादन गर्ने के के कुरामा ध्यान दिन सावश्यक छ? सुझाव दिनुहोस्। साथै, ती सुझावलाई कसरी व्यवहारमा उतार्न सकिएला? तार्किक धारणा प्रस्तुत गर्नुहोस्। $५+५+५=१५$
५. इजलासको मर्यादा (Court Decorum) न्याय सम्पादनमा सदाचार, इमान्दारिता, नैतिकता, निष्ठा कायम राख्दै स्वयं न्यायाधीशको व्यावसायिकता, सक्षमता, स्वतन्त्रता र स्वच्छता कायम गर्न आवश्यक हुन्छ। न्यायाधीशले इजलासमा रहेंदा होस् वा इजलास बाहिर रहेंदा होस् विशेष किसिमको आचरणको पालना गर्नुपर्दछ। न्यायाधीशले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता (Code of Conduct of Judges) कतिपय अवस्थामा न्यायाधीशहरू आफैले निर्धारण गर्ने गर्दछन् भने कतिपय अवस्थामा कानूनद्वारा व्यवस्थित गरिएको पाइन्छ। यसैगरी न्यायाधीशले पालना गर्नुपर्ने कतिपय व्यवहार स्थापित मान्यताहरूले पनि व्यवस्थित गरेको देखिन्छ। न्यायाधीशले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिताका सम्बन्धमा नेपालको कानूनी व्यवस्था तथा अभ्यासको बारेमा उल्लेख गर्दै न्याय सम्पादनमा न्यायाधीशको आचरण र व्यवहारले पार्ने प्रभावका सम्बन्धमा दृष्टान्तसहित विवेचना गर्नुहोस्। $७+८=१५$
६. नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको माध्यमद्वारा दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यस अनुरूप संविधानमा नागरिकका मौलिक हक र कर्तव्यको व्यवस्था गरिएको छ। राज्यको संरचना र राज्य शक्तिको बाँडफाँट समेत गरी उल्लिखित लक्ष्य पूरा गर्ने संयन्त्र समेत बनाइएको पाइन्छ। यसै क्रममा संविधानले राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिको व्यवस्था गरेको छ। राज्यका निर्देशक सिद्धान्तमा राजनीतिक उद्देश्य, सामाजिक र सांस्कृतिक उद्देश्य, आर्थिक उद्देश्य तथा राज्यको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध निर्देशित हुने विषय सम्मिलित छन्।

राज्यका नीतिमा राष्ट्रिय एकता र राष्ट्रिय सुरक्षा, राजनीतिक तथा शासन व्यवस्था सम्बन्धी, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपान्तरण सम्बन्धी, अर्थ, उद्योग र वाणिज्य सम्बन्धी, विकास सम्बन्धी, कृषि र भूमिसुधार सम्बन्धी, नागरिकका आधारभूत आवश्यकता सम्बन्धी, श्रम र रोजगार सम्बन्धी, सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी, न्याय र दण्ड सम्बन्धी नीति लगायत महत्वपूर्ण र राज्यले दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्न आवश्यक नीतिहरू अंगिकार गरेको छ। मौलिक हकका विषयमा मौलिक हकको कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्था मात्र नभए संवैधानिक उपचारको हक समेत प्रदान गरिएको पाइन्छ। जबकी यति महत्वपूर्ण र आवश्यक राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू कार्यान्वयन भए वा नभएको सम्बन्धमा कुनै अदालतमा प्रश्न उठाउन पाइनेछैन भनी संविधानले नै व्यवस्था गरेको छ।

उपर्युक्त सन्दर्भमा नेपालको संवैधानिक विकासक्रममा राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरूको चर्चा गर्दै यस्ता निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू संविधानमा राखिनुको अपैचित्य पुष्टि गर्नुहोस्। के कस्तो तवरबाट यी सिद्धान्त तथा नीतिहरू कार्यान्वयन हुन सक्छन्? विभिन्न मुलुकको अभ्यासलाई समेत मध्यनजर गरी समाधानमूलक प्रस्तुति दिनुहोस्।

लोक सेवा आयोग

जिल्ला न्यायाधीश पदको प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षा

मिति: २०८१/१/२६

समय: ३ घण्टा

पूर्णाङ्क: १००

पत्र: द्वितीय

विषय: देवानी कानून र देवानी कार्यविधि कानून

तलका प्रश्नको उत्तर छुट्टाछूटै उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।

५.

१. मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ ले देवानी कानूनका सामान्य सिद्धान्तको प्रावधानलाई आत्मसात गरेको पाइन्छ । हाप्रो जस्तो पिछडिएको समाजमा कानूनको अज्ञानता क्षम्य नहुने सामान्य सिद्धान्तको प्रयोगबाट कानून सबैले जानेको अनुमान गर्न सैद्धान्तिक व्यवस्थाको व्यवहारिक पद्धको विवेचन गर्दै हाप्रो जस्तो अशिक्षित समाजमा यसको प्रयोगमा आइपर्ने कठिनाइहरूको बारेमा तर्कपूर्ण विश्लेषण गर्नुहोस् ।

(१)

(२)

(३)

१५

२. मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ ले विवाहलाई कसरी घरभाषित गरेको छ? नेपाल कानूनले समलैंगिक विवाहलाई कानूनी मान्यता प्रदान गरेको छ वा छन्? यसलाई वैधानिकता प्रदान गरेमा यसले नेपाली समाजमा पार्ने सकारात्मक र नकारात्मक असरबाटे विवेचना गर्नुहोस् । साथै, यस्ता विवाहबाट दम्पतीबीचको सम्बन्ध विच्छेद, सम्पत्तिको भागबण्डा र सन्तानको जिम्मेवारीका सम्बन्धमा पनि प्रभावका सम्बन्धमा समेत चर्चा गर्नुहोस् ।

(१)

३+३+४+५=१५

३. स्वामित्व भनेको के हो? स्वामित्व र भोगाधिकारमा के फरक छ? उदाहरणसहित प्रष्ट्याउनुहोस् । लामो समयदेखिको निरन्तर भोगको आधारमा स्वामित्व प्राप्त हुन सक्छ, सक्दैन? यस सम्बन्धमा भएका कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भएका नजिर सिद्धान्तका आधारमा व्याख्या गर्नुहोस् ।

२+४+९=१५

४. प्रतिदाबी भनेको के हो? प्रतिउत्तर पत्र र प्रतिदाबीमा के फरक छ? कुनै मुद्दामा प्रतिवादीले प्रतिदाबी लिएमा बादीले उक्त प्रतिदाबी उपर आफ्नो भनाई राख्ने कार्यविधि के कस्तो रहेको छ? प्रतिदाबी सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था राख्नुको औचित्य के रहेको ठानुहुन्छ? विश्लेषणात्मक दृष्टिकोण राख्नुहोस् ।

२+३+५+५=१५

५. मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ ले देवानी मुद्दाको फैसला कार्यान्वयनका सम्बन्धमा साबिकमा भएका कानूनी व्यवस्थामा गरेको मुख्य मुख्य परिवर्तनहरू के के हुन्? परिवर्तन गर्नका कारणहरू तर्कयुक्त ढंगले प्रस्तुत गर्नुहोस् । साथै, ती व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको छ, छैन? विश्लेषणात्मक दृष्टिकोण प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

७+४+४=१५

६. मैले राजीनामा पारित गरी लिएको पूर्व दाहाल गाउँ जाने बाटो, पश्चिम शिब मन्दिर जाने बाटो, उत्तर ठाडो खोल्सो र दक्षिण नन्द बहादुरको घर साँध भएको विजन माना ४ को पाखोबारी जग्गामा दलबहादुरले खिचोला गरेको हुँदा खिचोला मेटाई मेरो हक कायम गरिपाउँ भन्ने ज्यरामको जिल्ला अदालतमा फिराद परेको र मैले बादीको जग्गामा खिचोला गरेको ठहर्दैन भन्ने फैसला भए पछि बादीको पुनरावेदन परेकोमा उच्च अदालतबाट बादी दाबीको आधार रहेको राजीनामाको चार किलाभित्र नक्शा नं. १३ को पाखो जग्गा परेको नदेखिदा खिचोला गरेको ठहर्दैन भनेको हदसम्म जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरी उक्त नक्शा नं. १३ को पाखोबारी जग्गा बादीका हकको समेत ठहर्दैन भन्ने फैसला भएकोमा सर्वोच्च अदालतबाट उच्च अदालतको फैसला सदर (पहिलो फैसला) भएको छ ।

बादीको सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन परी फैसला भइसकेको थिएन । बादी जयरामले बादी दाबीको जग्गा आफ्नो श्रीमती मेनुकालाई हालेदेखिको बक्सपत्र पारित गरी दिनभयो । बक्सपत्रका आधारमा नापीबाट नापे र नापीको आधारमा मालपोत कार्यालयबाट मेनुकाका सामादार्ता श्रेस्ता पुर्जा कायम भयो । मेनुकाका साँध जोडिएका केही छिमेकीहरूले आफ्नो जग्गा मेनुकाको नाममा नापी, दर्ता भएकोले त्यस्तो नापी, दर्ता बदर गरी पाउन जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर गरेकोमा जिल्ला अदालतबाट बादी दाबी नपुग्ने ठहर भई उच्च अदालतबाट सो फैसला सदर भयो । साथै, सर्वोच्च अदालतबाट समेत उच्च अदालतको फैसला सदर भयो । मेनुकाले उक्त जग्गा आधारजति १६ जनालाई घडेरीको रूपमा साना-साना टुक्रा बनाएर राजीनामाको लिखत गरी विक्री गरी सकेको छ । हाल आएर सरकारी सार्वजनिक पाखो जग्गा अतिक्रमण भएको भनी माथि उल्लिखित जग्गाको सम्बन्धमा विवाद खडा भएको छ ।

माधि उल्लिखित समस्यामा आधारित भएर दिइएको प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस्।

$10+5+10=25$

- क) सामुदायिक, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको परिपालना गर्दै जग्गा नापर्नाच, मालपोत ऐन र देवानी सहित समेतको आधारमा
माधि उल्लेख गरिएको जग्गाको संरक्षण सम्बन्धमा भएको कानूनी व्यवस्थाहरूको उल्लेख गर्नुहोस्।
- ख) माधि उल्लेख गरिएको पहिलो फैसलाका आधारमा हाम्रो न्यायिक प्रणाली अनुसार सामुदायिक, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको
संरक्षण हुन सक्छ, सक्छैन? विश्लेषण गर्नुहोस्।
- ग) माधि उल्लिखित पहिलो फैसला अनुसार बादीको जग्गा नै ठहरैन भनेर ठहर फैसला समेत भइसकेको अवस्थामा यस्तो
फैसलाको कहिं कतै उल्लेख नगरी भएको बक्सपत्र, सो बक्सपत्रको आधारमा भएको नापी, दर्ता र विक्री बटाको कानूनी
अवस्थाका सम्बन्धमा हाम्रो न्यायिक परिपाटी र अभ्यासका आधारमा विवेचना गर्नुहोस्। यस सम्बन्धमा प्रतिपादन भएका
नजिर समेत उल्लेख गर्नुहोस्।

««समाप्त»»

२०८९।१।३० (मिसिल)

लोक सेवा आयोग

जिल्ला न्यायाधीश पदको प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षा

मिति: २०८९।१।२९

समय: ३ घण्टा

पूर्णाङ्क: १००

पंक्ति: तृतीय

विषय: फौजदारी कानून र फौजदारी कार्यविधि कानून

तलका प्रश्नको उत्तर हुँदूछुहै उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ।

१. कनै समयमा कसूर गेरे बापतमा प्रतिबादीताई दण्डित गरिनु नै पर्याप्त हुन्छ भन्ने पुरातन सौंच कायम थियो। तर पछिल्लो समयमा सो ^{पुरित्वे} _{reform} मान्यता बदलिएको छ। यस अनुसार प्रतिबादीलाई दण्डित ^{४+५} र सुधार गरिनुका साथसाथै पीडितलाई सम्मानपूर्वक बाँच यथोचित ^{५+५} रकम क्षतिपूर्ति स्वरूप भराइदिनुपर्ने पनि उत्तिकै आवश्यक छ भन्ने अवधारणालाई आत्मसात गरिएको छ। अपराध वा यातनाका कारणबाट पीडित बन्न पुगेका व्यक्तिका हकमा क्षतिपूर्तिका सम्बन्धमा विगत छ दशकदेखि विभिन्न प्रयत्नहरू गरिएका भएता पनि वर्तमान सन्दर्भमा विशेष गरी नेपालको संविधानका अलावा मौजुदा केही फौजदारी कानूनमा क्षतिपूर्तिका सम्बन्धमा समेटिएका कानूनी प्रावधानहरूको सेरोफेरोमा निम्न प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस्। $4+5+6=15$

क) अपराध वा यातना पीडितका सम्बन्धमा नेपालको संविधानमा के कस्तो प्रावधान उल्लेख गरिएको छ? खुलाउनुहोस्।

ख) पीडितलाई क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा के के कुरामा बिचार पुन्याउनुपर्ने हुन्छ? स्पष्ट पार्नुहोस्।

ग) यातना वा अपराध पीडितका हक अधिकार प्रचलनमा देखिएका समस्या र समाधानबाटे सुझाव प्रस्तुत गर्नुहोस्।

२. जबरजस्ती करणी सम्बन्धी अपराधका विषयमा साबिकको मुलुकी ऐनमा विभिन्न कानूनी व्यवस्थाहरू रहेका थिए। ती कानूनी व्यवस्थाहरू अपर्याप्त र प्रभावकारी नदेखिएको भनी सर्वोच्च अदालतबाट विभिन्न मुद्दाहरूको रोहमा व्याख्या समेत भएको छ। सर्वोच्च अदालतबाट भएका व्याख्या वा प्रतिपादित सिद्धान्त विकसित विधिशास्त्र एवं अन्य मुलुकका अभ्यास समेतलाई आत्मसात गर्दै मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ तथा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ मा यस सम्बन्धी आवश्यक कानूनी प्रबन्धहरू भएका छन्।

पछिल्लो समयमा बालबालिकाको उमेरहद बढाईएको र परिवर्तित सन्दर्भ अनुसार उपयुक्त कानूनी प्रबन्ध नभएको कारणबाट पनि यस सम्बन्धी अपराधहरूको संख्या बढ्न गएको भन्ने समेतका दृष्टिकोणहरू पनि आउने गरेका छन्। यस सन्दर्भमा जबरजस्ती करणी सम्बन्धी मुद्दाहरूमा न्याय निरोपणलाई सहज र प्रभावकारी बनाउने गरी सर्वोच्च अदालतबाट विभिन्न व्याख्या वा सिद्धान्तहरू प्रतिपादन समेत भएका छन्। समाजको अवस्था र आवश्यकता अनुकूल हुने गरी कानूनी सुधार हुनुपर्ने तर्कहरू पनि त्यक्तिकै आउने गरेको देखिन्छ।

उल्लिखित तथ्यगत परिवेशमा देहायका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस्। $5+5+5=15$

क) जबरजस्ती करणी सम्बन्धी मुद्दामा पछिल्लो समयमा सर्वोच्च अदालतबाट भएका व्याख्या वा प्रतिपादित सिद्धान्तहरूको विश्लेषण गर्दै सो सम्बन्धमा तपाईंको दृष्टिकोणसमेत प्रस्तुत गर्नुहोस्।

ख) समाजको सापेक्षतामा जबरजस्ती करणी सम्बन्धी विद्यमान कानूनी व्यवस्थामा सुधार गर्नुपर्ने तर्क प्रस्तुत गर्दै सुधारका मुख्य विषय र क्षेत्रहरू के के हुन सक्दछन्? चर्चा गर्नुहोस्।

ग) जबरजस्ती करणी सम्बन्धी मुद्दाको न्याय निरोपणमा देखिएका प्रमुख समस्या र चुनौतिहरू उल्लेख गर्नुहोस्।

३. अपराधको अनुसन्धान, अभियोजन र न्याय निरोपण निष्पक्ष, स्वतन्त्र र स्वच्छ नभएमा समाजमा अपराध घटनुको साटो बढ्ने हुन्छ। हालका दिनहरूमा न्याय सम्पादन, अनुसन्धान र अभियोजन व्यक्तिको पद, प्रतिष्ठा र हैसियत हेरे गर्ने गरेको भन्ने आरोप पनि लाम थालेको छ। यस परिप्रेक्ष्यमा निम्न प्रश्नको जवाफ प्रस्तुत गर्नुहोस्। $5+5+5=15$

क) अपराध अनुसन्धान, अभियोजन र विवादको निरोपणलाई निष्पक्ष र शंकारहित बनाउन कस्ता उपायहरू अवलम्बन गर्न उपयुक्त हुन्छ?

ख) अभियोजनकर्ताको व्यावसायिक स्वतन्त्रता कस्तो हुनुपर्ने ठान्हुन्हुन्छ? विवेचना गर्नुहोस्।

ग) अनुसन्धानमा देखिएका कमी कमजोरीहरू औल्याउदै सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरू उल्लेख गर्नुहोस्।

४. जिल्ला अदालत पहिलो तहको अदालत भएकोले यो अदालत ने प्रमाण संकलन र परीक्षणको प्रमाण भूमिका र जिम्मेवारीमा रहन्छ। जिल्ला अदालतबाट प्रमाण बुझ्ने, आदेश गर्ने, पक्षको बयान तथा साक्षीको बकपत्र गर्ने, थुनछेको आदेश गर्ने तथायत प्रमाणको संकलन र परीक्षण सम्बन्धी कार्य उपयुक्त एवं प्रभावकारी हाँगबाट हुनपर्दछ।

उल्लिखित तथ्यको विश्लेषण तथा तत्सम्बन्धी कानूनी (ऐन तथा नियमावलीको) व्यवस्था समेतलाई दृष्टिगत गर्दै देहायका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस्। $4+5+1=10$

५० क) श्रव्यदृश्य (Video Conferencing) को माध्यमबाट प्रमाणको संकलन गर्न सकिने विषय र क्षेत्रहरू उल्लेख गर्दै यसको उपयोगलाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरूको बारेमा सुझाव दिनुहोस्।

ख) विद्युतीय अपराधमा प्रमाण संकलन र परीक्षणमा रहेका समस्या र कठिनाइहरूको बारेमा चर्चा गर्दै सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गर्नुहोस्।

ग) सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त समेतलाई दृष्टिगत गर्दै प्रमाण बुझ्ने आदेश गर्दा विचार पुन्याउनुपर्ने पक्षहरूको बारेमा चर्चा गर्नुहोस्।

५. फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ मा सजाय निर्धारण सम्बन्धी सुनुवाइको प्रावधान राखिएको छ। जस अनुसार कुनै व्यक्ति कुनै कसूरका सम्बन्धमा अदालतबाट कानून बमोजिम कसूरदार ठहर भइसकेपछि मात्र अदालतले त्यस्तो व्यक्तिलाई त्यस्तो कसूरको सम्बन्धमा सजाय निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ। यस सन्दर्भमा निम्न प्रश्नको जवाफ लेख्नुहोस्। $5+5+5=15$

क) कसूर ठहर भएपछि सजाय निर्धारण गर्दा के कस्ता उपायहरू अवलम्बन गरे सजाय निर्धारण प्रक्रिया अङ्ग बढी प्रभावकारी हुन सक्दछ?

ख) कसूर निर्धारणमा अदालतले हाल खेल्दै आएको भूमिकाबारे चर्चा गर्दै उक्त भूमिकालाई अङ्ग प्रभावकारी बनाउन के गर्नुपर्ला? विश्लेषणात्मक धारणा प्रस्तुत गर्नुहोस्।

ग) सरकारी वकील र पक्षका कानून व्यवसायीको कस्तो भूमिका हुनु उपयुक्त ठान्नुहुन्छ? अभ्यासका आधारमा विश्लेषणात्मक प्रस्तुति दिनुहोस्।

६. मुलुकमा Law and Order कायम गरी सर्वसाधारणको नैतिकता, शिष्टाचार, सदाचार, सुविधा, आर्थिक हित कायम राख्दै विभिन्न समुदायबीच आपसी सुसम्बन्ध र भाइचारा तथा शान्ति कायम रहोस्, न्याय सम्पादनका क्रममा क्षेत्राधिकार सम्बन्धी कुनै द्विविधा नहोस्, न्याय सम्पादनमा निश्चित सर्वमान्य सिद्धान्तको परिपालनामा एकरूपता कायम रही सहजता प्राप्त होस, फौजदारी कसूर निवारण र नियन्त्रण गर्न सहज होस र अपराध पीडितले संविधान प्रदत्त सामाजिक पुनःस्थापना र क्षतिपूर्तिसहितको न्याय पाउने हकको सुनिश्चितता रहोस भने उद्देश्यका साथ फौजदारी कसूर निवारण र नियन्त्रण गर्न, कसूरदारलाई उचित सजाय निर्धारण गरी सजाय कार्यान्वयन गर्न र तत्सम्बन्धी प्रचलित कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गरी सो सम्बन्धमा समयानुकूल कानूनी व्यवस्था गर्नका लागि साविकको मुलुकी ऐनलाई खारेज गर्दै मुलुकी अपराध संहिता, मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता र फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ जारी गरिएको परिप्रेक्ष्यमा निम्न सवालहरूको समाधान गर्नुहोस्। $7+7+7+8=25$

क) न्याय सम्पादनका क्रममा परिपालना गर्नुपर्ने फौजदारी न्यायका सामान्य सिद्धान्तहरूको सम्बन्धमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ ले गरेका व्यवस्था र ती सिद्धान्तहरूको परिपालनाको विद्यमान व्यवहारिक अवस्था,

ख) ऐनको बहिर्क्षेत्रीय प्रयोगको परिचय, मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ अन्तर्गत समावेश गरिएका बहिर्क्षेत्रीय प्रयोग हुने कसूरहरू,

ग) कसूरदारबाट पीडितलाई पुगेको क्षति बापत अदालतले क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा विचार पुन्याउनुपर्ने विषयहरू एवं क्षतिपूर्ति भराउने सम्बन्धमा फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ ले गरेको कानूनी व्यवस्था,

घ) क्षतिपूर्ति निर्धारण सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट भएका न्यायिक व्याख्या।